

Олена ШИФРІС,
студентка 6 курсу факультету міжнародних відносин
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

У дослідженні здійснюється аналіз стану транскордонного співробітництва України з ЄС та зроблено оцінку основних ризиків та викликів для співробітництва із країнами-сусідами в контексті розширення Шенгенського простору. Проаналізовано досягнення України у розвитку транскордонного співробітництва з ЄС, визначено перспективи його подальшого розвитку.

Ключові слова: Україна, Європейський Союз, транскордонне співробітництво, європейська інтеграція.

В исследовании проводится анализ состояния трансграничного сотрудничества Украины с ЕС, осуществлена оценка основных рисков и вызовов для сотрудничества со странами-соседями в контексте расширения Шенгенского пространства. Проанализированы достижения Украины в развитии трансграничного сотрудничества с ЕС, определены перспективы его дальнейшего развития.

Ключевые слова: Украина, Европейский Союз, трансграничное сотрудничество, европейская интеграция.

The article analyzes the cross-border cooperation of Ukraine with the EU, assessed the main risks and challenges for cooperation with neighboring countries in the context of the enlargement of the Schengen area. Ukrainian achievements in development of the cross-border cooperation with EU were considered. Also the prospects of its further development were identified.

Keywords: Ukraine, the European Union, cross-border cooperation, European integration.

Транскордонне співробітництво в Україні стає одним з важливих напрямів європейської інтеграції, що здійснюється на регіональному рівні і починає посідати провідне місце у процесі формування її регіональної політики. Поглиблення транскордонного співробітництва (ТКС) відкриває нові можливості для активізації господарської діяльності на периферійних територіях й підвищення їх конкурентоспроможності шляхом мобілізації природно-ресурсного потенціалу сусідніх територій. Таке об'єднання зусиль для вирішення спільних та ідентичних проблем найбільш ефективно здійснюється через реалізацію транскордонних проектів у різних сферах суспільного життя.

Законодавство України щодо транскордонного співробітництва включає основні закони, європейські конвенції, хартії, ратифіковані Україною, та дво- або багатосторонні міжнародні угоди, підписані Україною з іншими державами, зокрема сусідніми. Безпосередньо транскордонне співробітництво регулюється Законом України «Про транскордонне співробітництво» та низкою нормативних актів, що стосуються зокрема підготовки заявок – проектів у сфері транскордонного співробітництва на отримання фінансової підтримки з державного бюджету. Просторове облаштування транскордонного регіону здійснюється відповідно до основних положень Законів України «Про Генеральну схему планування території України» та «Про планування і забудову територій».

Документами, що також регулюють зазначену діяльність, є Європейська конвенція про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними общинами або властями 1980 року; ратифіковані Додатковий протокол та Протокол № 2 до цієї Конвенції; «Про ратифікацію Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті»; «Про приєднання України до Конвенції про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер»; «Про приєднання до Європейської хартії місцевого самоврядування» тощо.

На сьогодні в Європі відбуваються три, на перший погляд відмінні, але тісно пов'язані між собою процеси:

- нівелювання бар'єрної функції кордонів всередині держав-членів Європейського Союзу, внаслідок чого їхні національні кордони перенеслися на зовнішній кордон Європейського Союзу, а тому стали зовнішніми відносно третіх держав. З 1995 р. цей процес продовжувався водночас з розширенням Європейського Союзу;
- намагання встановити інтелектуальні, культурні, політичні, економічні контакти з третіми державами, що знаходяться за зовнішніми кордонами Європейського Союзу;
- процеси демократизації в країнах Центрально-Східної Європи та їх вступ до Ради Європи.

Ці процеси безпосередньо впливають на всі прикордонні регіони у Європі. Не може уникнути цього впливу і Україна. Слід підкреслити, що 19 регіонів України є прикордонними. Їх площа становить близько 77,0 % усієї території держави. Слід зазначити, що усі області України мають укладені угоди про співпрацю з сусідніми територіями суміжних країн, більшість областей має також угоди про співпрацю з регіональними органами влади багатьох держав світу. Сьогодні на території України діють вісім єврорегіонів: «Буг» (Україна, Польща, Білорусь), Карпатський єврорегіон (Україна, Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія), «Нижній Дунай» (Україна, Молдова, Румунія), «Верхній Прут» (Україна, Молдова, Румунія), «Дніпро» (Україна, Росія, Білорусь), «Ярославна» (Україна, Росія), «Слобожанщина» (Україна, Росія) та «Донбас» (Україна, Росія).

Доцільно відмітити досягнення України в розвитку транскордонного співробітництва України та ЄС для визначення перспектив його подальшого розвитку:

- в основному сформована законодавча база транскордонного співробітництва, хоча й постійно виникає потреба прийняття нових нормативних актів, внесення

змін у дотичні щодо транскордонного співробітництва закони й ратифікації нормативних актів Ради Європи;

- формується і реалізується державна регіональна політика України у сфері транскордонного співробітництва, зокрема, шляхом прийняття Державної програми, у якій визначені пріоритети розвитку і яка охоплює транскордонні проекти, запропоновані до реалізації прикордонними регіонами;
- реалізуються Програми Європейського Інструменту добросусідства та партнерства 2007 – 2013: Польща – Україна – Білорусь; Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна; Україна – Румунія – Молдова.
- розпочалася системна підготовка кадрів для діяльності у сфері транскордонного співробітництва.

Але існують певні проблеми та труднощі, серед яких:

- недосконалість національного законодавства, відсутність єдиних нормативно-правових та інших стандартів щодо утворення та діяльності єврорегіонів, а також їх наближення до стандартів Європейського Союзу;
- відсутність ефективної моделі координації державної політики у галузі транскордонного співробітництва на національному рівні;
- недостатня інституційна спроможність більшості органів місцевого самоврядування щодо здійснення великих проектів (економічних, соціальних та ін.) у галузі транскордонного співробітництва. Йдеться, насамперед, про те, що обласні ради як ключові органи у здійсненні транскордонного співробітництва не мають власних виконавчих органів та, як наслідок, їм бракує кваліфікованих кадрів, здатних генерувати нові ідеї, залучати інвестиції та здійснювати ефективний менеджмент нових транскордонних проектів;
- недостатній рівень розвитку прикордонної інфраструктури;

- недостатня фінансова підтримка з боку держави програм та проектів транскордонного співробітництва та розвитку єврорегіонів;
- низький рівень залучення до транскордонного співробітництва підприємницьких структур, недержавних установ та громадських організацій;
- недостатній рівень використання потенціалу єврорегіонів;
- недостатність фахівців та недосконалість національної системи підготовки фахівців у галузі транскордонного співробітництва;
- відсутність комплексної системи моніторингу та аналізу результатів діяльності органів місцевого самоврядування України у галузі транскордонного та міжнародного співробітництва.

Для вирішення цих проблем доцільно запропонувати такі заходи:

1. Започаткувати практику щорічних доповідей з питань транскордонного співробітництва з метою висвітлення актуальних проблем розвитку транскордонного співробітництва та шляхів їх розв'язання.

2. Забезпечити подальший розвиток національного законодавства з питань транскордонного співробітництва на основі принципів субсидіарності та публічно-приватного партнерства (зокрема, в контексті реалізації реформи місцевого самоврядування в Україні).

3. З метою забезпечення державної підтримки розвитку транскордонного співробітництва запровадити субвенцію державного бюджету місцевим бюджетам щодо підтримки проектів транскордонного співробітництва.

4. Завершити процес утворення єврорегіонів по усьому периметру державного кордону України та надати практичну допомогу щодо зміцнення їх інституційної спроможності, зокрема з питань реалізації проектів та програм транскордонного співробітництва.

5. Забезпечити посилення координації в реалізації політики транскордонного співробітництва на національному та регіональному рівнях.

6. Сприяття становленню стабільної інституційної структури взаємовідносин між суб'єктами транскордонного співробітництва, зокрема шляхом сприяння подальшій діяльності Асамблеї прикордонних регіонів та єврорегіонів, а також національної Консультативно-дорадчої ради з питань транскордонного співробітництва.

7. Вивчити можливості щодо більш комплексної інформаційної та консультативно-методологічної підтримки розвитку транскордонного співробітництва, зокрема шляхом впровадження нових інформаційних технологій у транскордонному співробітництві.

8. Підготувати державну Стратегію кадрового забезпечення транскордонного співробітництва, яка має бути реалізована з урахуванням положень Національної Стратегії підготовки та перепідготовки службовців органів місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад.

9. Продовжити співробітництво з Радою Європи, Європейським Союзом, Асамблеєю європейських прикордонних регіонів, іншими європейськими організаціями, які займаються питаннями транскордонного співробітництва, з метою забезпечення інтеграції українських регіонів у загальноєвропейський простір, вивчення та впровадження кращих європейських практик у галузі транскордонного співробітництва.

10. Забезпечити реалізацію комплексу заходів щодо інформування суб'єктів транскордонного співробітництва, широкого кола громадян України про основні пріоритети державної політики у галузі транскордонного співробітництва, заходи їх реалізації, а також популяризацію кращих європейських та українських практик у галузі транскордонного співробітництва.

11. Забезпечити створення та розвиток загальнонаціональної бази даних з питань розвитку транскордонного співробітництва.

12. Забезпечити в рамках реалізації державної політики транскордонного співробітництва та розвитку єврорегіонів впровадження стандартів доброго врядування на місцевому і регіональному рівнях, формування інститутів громадянського суспільства, розвиток демократії у транскордонних просторах за участю регіонів України.

Отже, реалізація вищезазначеного дозволить належним чином врахувати об'єктивні тенденції, притаманні транскордонному співробітництву Україна – ЄС, та очолити їх шляхом набуття активної ролі у співпраці. В іншому випадку Україна як учасник прикордонного співробітництва опиниться в пасивній ролі та втратить значну частку позитивно-го потенціалу цього процесу.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про транскордонне співробітництво» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>
2. Мікула Н.А. Транскордонне співробітництво [Електронний ресурс] / Н.А. Мікула, В.В. Толкованов. – Режим доступу: http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2012/10/Book_Trnskordonne_final_14-Aprill-11.pdf
3. Мітряєва С. Транскордонне співробітництво Україна – ЄС: стан, проблеми, перспективи [Електронний ресурс] / С. Мітряєва, А. Крижевський. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/monitor/Juli2009/34.htm>
4. Реутов В.Є. Транскордонне співробітництво регіонів України: теоретико-практичні аспекти розвитку [Електронний ресурс] / В.Є. Реутов. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=912>
5. Студенніков І. Транскордонне співробітництво як дзеркало регіональної політики в Україні [Електронний ресурс] / І. Студенніков. – Режим доступу: <http://soskin.info/ea.php?pokazold=20050111&n=1-2&y=2005>